

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Matematikos knygos – poilsis

Pradžia bus kaip įprastame romane. 1717 metų lapkričio naktis. Speigas. Vėjas kaukia Paryžiaus Dievo motinos katedros gotiškuose skliautuose, o atrodo, kad tai chimeros, abejingai žiūrinčios žemyn į Paryžių, užtraukė šėtonišką giesmę.

Prie pastato šiaurinio kampo, ant apvalios švento Žano bažnyčios laiptų, gulėjo mažas minkštas ryšulėlis, vos vos krūpčiojantis ir inkščiantis. Beje, inkštimą turbūt nustelbdavo vėjas.

Kai policininkas pasilenkė, jis pamatė suvystytą į brangią antklodę naujagimį. Berniuką atidavė daugiavaikai stikliaus Ruso žmonai. Po kelių dienų vienas ponas, panorėjęs likti nežinomas, perdavė nemažą sumą auklėti naujagimiui, kuris buvo pavadintas Žanu Leronu (Žanu Apvaliuoju) pagal bažnyčios, prie kurios jis buvo rastas, pavadinimą. Jau suaugęs jis pats sugalvojo sau vardą: Žanas Leronas Dalamberas.

Sutuoktiniai Ruso buvo malonūs žmonės, ir Žanas gyveno pas juos gerai. Prisirišimą prie tėvių Dalamberas jautė visą gyvenimą, beje, didesniąją jo dalį – apie keturiasdešimt metų – jis išgyveno stikliaus namuose. Žanas gerai mokėsi pensione, turėjo literatūrinių gabumų. Po to Mazarinio kolegijoje dvejus metus mokėsi iškaltos meno, domėjosi poezija ir filosofija. Dalamberas buvo visapusiškai talentingas žmogus ir tikriausiai būtų daug pasiekęs bet kurioje pasirinktoje srityje. Ir vis dėlto, baigęs kolegiją ir gavęs laisvųjų mokslų magistro laipsnį, jis niekaip negalėjo išsirinkti mėgstamo darbo. Tėviai norėjo matyti jį dirbantį kokį nors solidų darbą, svajėjo, kad Žanas taps advokatu arba gydytoju, ir baimindamiesi stebėjo jo nesuprantamą ir, jų nuomone, visiškai neperspektyvų žavėjimąsi matematika. Nuolaidus iš prigimties, jis buvo pasiryžęs nusileisti jiems ir netgi atidavė draugui visas matematikos knygas bei pažadėjo neliesti jų, kol taps medicinos daktaru.

Ir neištesėjo pažado. Vienokia ar kitokia dingstimi jis parsinešdavo į namus tai vieną, tai kitą knygą, sėdėjo bibliotekose prie algebros traktatų, o namie ieškodavo įsimintų teoremų įrodymų, džiaugdavosi šiomis mažomis pergalėmis ir liūdėdavo, su niekuo negalėdamas pasidalyti tuo džiaugsmu. O kitą dieną staiga aptikdavo knygoje su tokiu vargu vakar rastą savo sprendimą ir visiškai nežinodavo, ar jam džiaugtis, ar liūdėti. Jis įsimylėjo matematiką, buvo jai ištikimas ir nieko negalėjo su savimi padaryti.

- Jūs turbūt visiems laikams liksite filosofu? – kartą droviai paklausė jo motina.
- O kas yra filosofas? – atsigrėžė į ją Žanas.
- Beprotris, kuris kankinasi visą gyvenimą tam, kad apie jį būtų kalbama po mirties.

Jis kaltai nusišypsojo...

O mokslo žmonėms jis visam laikui liks Dalamberas, puikiųjų 20 tomų enciklopedijų sudarytojas ir autorius. Ir veltui Paryžiaus salonų aštrialiežuviai šaipėsi: „Dalamberas – didysis rašytojas tarp matematikų ir įžymiausias matematikas literatūroje“. Jis iš tikrųjų buvo įžymus matematikas ir puikus sąmojingas rašytojas.

Šis kuklus žmogus niekada nepabrėždavo savo nuopelnų. 23 metų išrinktas į Prancūzijos akademiją, jis įgijo tik garbės vardą, už kurį, deja, nebuvo galima nusipirkti net bandelės. Vyriausybė irgi užmiršdavo padėti jaunam talentui. Jis gyveno už 100 livrų per mėnesį ir galbūt būtų taip gyvenęs ilgai, jeigu po to, kai Žanas nusiuntė į Berlyno akademiją atsiminimus, Fridrichas II, laikęs save mokslų globėju, nebūtų paskyręs jam 1200 livrų pensijos per metus. Nenorėdamas užsitraukti sau gėdos, Prancūzijos ministras de Largansonas, kuris, kaip nurodo amžininkai, “mėgo protingus žmones ir nepavydėjo jiems todėl, kad pats buvo protingas”, išrūpino mokslininkui tokią pat pensiją tėvynėje. Dalambero pajamos patrigubėjo. Stikliaus namuose džiūgavo. O jis vėl tyliai šypsojosi. Paskui tarė:

- Aš negaliu pateisinti tokio pinigų pertekliaus, kol kiti žmonės neturi to, kas būtina...

Dalamberui tai nebuvo graži frazė. Taip jis ir gyveno. Auklėjo savo pirmojo mokytojo vaikus, duodavo pinigų studentams ir visiems tiems, kurie prašydavo.

Fridrichas II žadėjo jam aukso kalnus ir akademijos prezidento sostą – jis atsisakė. Jekaterina II siūlė 100 tūkstančių livrų per metus už Rusijos sosto įpėdinio auklėjimą – jis atsisakė. Už jokių pinigų jis negalėjo palikti Paryžiaus. Nė savaitės negalėjo išgyventi toli nuo šio miesto.

Dalamberto senatvė buvo liūdna, vieniša. Merdėjo ilgai, sunkiai, kamuojamas akmenligės. Už lango tvyrojo 1783 metų spalio naktis. Ir vėjas švilpė Paryžiaus Dievo motinos katedros gotiškuose skliautuose.

Pagal J. Golovanovą

1. Kuo ypatinga Ž. Dalamberto kūdikystė?

(1 taškas)

2. Kodėl berniukas buvo pavadintas Žanu Leronu?

- A Nes taip buvo parašyta ryšulėlyje.
- B Nes toks buvo tėvio vardas.
- C Nes taip vadinosi bažnyčia.
- D Nes kūdikis buvo storuliukas.

(1 taškas)

3. Nurodyk du dalykus, kurie leidžia manyti, kad Dalamberas buvo kilęs ne iš varguolių šeimos.

(2 taškai)

4. Kodėl Ž. Dalamberas ilgai negalėjo išsirinkti mėgstamo darbo?

- A Nes buvo labai neryžtingas.
- B Nes niekuo nesidomėjo.
- C Nes išsiskyrė jo ir tėvių norai.
- D Nes nenorėjo skirtis su tėviais.

(1 taškas)

5. Kodėl tėviams nepatiko Ž. Dalamberto žavėjimasis matematika?

- A Nes tai nebuvo šeimos tradicija.
- B Nes jie manė, kad tai nepelninga profesija.
- C Nes matematika labai sunkus mokslas.
- D Nes matematikos studijos brangiai kainavo.

(1 taškas)

6. Kodėl, studijuodamas knygas, Dalamberas kartais sutrikdavo?

(1 taškas)

7. Ką apie Ž. Dalamberą pašaipūs aštrialiežuviai norėjo pasakyti fraze, kad jis esąs „didysis rašytojas tarp matematikų ir įžymiausias matematikas literatūroje“?

- A Kad jis visapusiškai talentingas žmogus.
- B Kad jis talentingas rašytojas.
- C Kad jis talentingas matematikas.
- D Kad jis rimtai neišmano nė vienos srities.

(1 taškas)

8. Kas rodo, kad Ž. Dalamberui Paryžius buvo labai svarbus miestas?

(1 taškas)

9. Pagrįsk mintį, kad Dalamberas buvo žmogus, sugebantis galvoti ne tik apie savo poreikius. Pateik du įrodymus.

(2 taškai)

10. Koks yra pagrindinis šio teksto tikslas?

- A Apibūdinti Ž. Dalambero nuopelnus mokslui.
- B Atskleisti Ž. Dalambero ir tėvių santykius.
- C Papasakoti detalią Ž. Dalambero biografiją.
- D Supažindinti su Ž. Dalambero asmenybe.

(1 taškas)

11. Pagrįsk mintį, kad teksto pavadinimu autorius stengiasi patraukti skaitytojo dėmesį.

(1 taškas)

